

TURİZM METİNLERİ
ÇEVİRİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Editörler:
Mine YAZICI - Edip Serdar GÜNER

Ankara, 2023

Turizm Metinleri Çevirisi: Türkiye Örneği

Editörler

Mine YAZICI - Edip Serdar GÜNER

Kapak Fotoğrafi

İrem Ceren DOĞAN

ISBN: 978-625-7305-98-3

1. Baskı

Şubat, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 463

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396 Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafik@grafiker.com.tr

Web : grafik.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
Kuramsal Olarak Turizm Çevirisi	11
<i>Mine YAZICI</i>	
Turizm Sektöründe Web Yerelleştirme Bileşenleri	35
<i>Edip Serdar GÜNER</i>	
Turizm Metinleri Çevirilerinde Terim Yoğunluğunun Okunabilirlik Düzeyine Etkisi	57
<i>İnönü KORKMAZ</i>	
Gastronomi Turizminin Bir Bileşeni Olarak Menü Çevirileri	95
<i>Sevda PEKCOŞKUN GÜNER</i>	
Turizmde Profesyonel Olmayan Çeviri İşlemleri: Fethiye'den Örnekleriyle	131
<i>Erdem AKGÜN</i>	
Turizm Metinlerinin Çevirisinde Bir Cittaslow Örneği: Ahlat Selçuklu Mezarlığı	161
<i>İrem Ceren DOĞAN</i>	

ÖNSÖZ

Günümüzde “bacasız sanayi” olarak tanımlanan turizm, dünyanın olduğu kadar bu denli coğrafi zenginliğe ve kültürel mirasa sahip ülkemizin de en büyük gelir kaynaklarından birisidir. Her ne kadar turizm denince akla “keyif alma” gelse de günümüzün kan gövdeyi götüren dünyasında zorunlu göçler turizm kavramının kapsamını ister istemez genişletmektedir. Örneğin, zorunlu göçler insanları köklerinden koparıp dünyanın bir ucundan öbür ucuna savururken özellikle ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle bu kimselerden kiminin göçmen olarak değil turist olarak ülkemizde barındıklarına tanık olmaktadır. Öte yandan özellikle ekonomik nedenlerle komşu ülkelerden alışverişe ya da sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla gelenlerin ülkemiz ekonomisine katkıda buldukları da yadsınamaz bir gerçektir. Görüldüğü üzere bu kadar farklı ve geniş kesimi içine alan turizm konusunun en temel sorunu iletişimin, bundan böyle “çevirinin” de odağa alınarak incelenmesi, ülkemize gelen ziyaretçilerin gereksinimlerini karşılayacağı gibi öteki ülkeler arasından ülkemizi seçme nedenlerini de etkileyecektir. Ayrıca, bu konunun çeviribilimsel olarak irdelenmesi, yukarıda sözü edilen kesimlerin iletişim konusunda ihtiyaç duydukları turizmin farklı alt alanlarında çevirinin de odağa alınmasına yol açacak ve bu alanda Türkiye’deki çeviribilimin kuramsal tabanına da katkı sağlayacaktır. Kültürü temel alarak başlattığımız turizmin abc’si niteliğindeki bu çalışmanın ileriki çalışmalara öncülük edeceği düşüncesiyle bu yapıt başta turizm çevirisini tanıtan yazı olmak üzere altı araştırmacının turizmle ilgili konulardan ya da turizmin kültürle bağlantılarından yola çıkarak hazırladıkları yazılardan oluşmaktadır. Değerli altı araştırmacının kaleme aldığı bölümler kısaca şu şekilde sıralanmaktadır:

Mine Yazıcı'nın kaleme aldığı "Kuramsal Olarak Turizm Çevirisi" başlıklı yazı çeviribilim açısından turizm alanında yapılan çevirileri kuramsal olarak hem ülkemizden hem de dünyadan ilgi çekici örnekler vererek tartışırken, öte yandan da özellikle bu alanda profesyonel çeviri yapan ya da akademik çalışma yapmayı hedefleyenlere kuramsal bir çerçeve sunmayı ve okura bu alanda neler olup bittiği konusunda farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede aşağıdaki şu temel sorulardan yola çıkılarak bu alanda yapılan çeviriler kuramsal olarak sorun-sallaştırılarak tartışmaya açılmıştır:

- a) Turizm metinleri hangi alanda çeviriye girer?
- b) Turizm metnlerinin özellikleri nedir? Turizm alt metin türleri de göz önünde bulundurulduğunda hangi metin türü kapsamına girer?
- c) Çeviri işlemlerini ve çevirmen kararlarını metin üretiminde hangi faktörler etkiler?

6

Turizm çevirisi konusuna temel atacak bu kuramsal çerçevenin ardından Edip Serdar Güner'in "Turizm Sektöründe Web Yerelleştirme Bileşenleri" başlıklı yazısı pandeminin turizm sektöründe yarattığı krizde dijitalleşmenin oynadığı kilit rolü irdelemektedir. Bu bağlamda turizm çevirisiyle bilgi teknolojileri arasında köprü kurarak özellikle teknik çeviri konusunda çalışanlara da yol gösterici bir özellik taşımaktadır. Yazı, web yerelleştirmelerinin sürdürülebilir turizme etkisini göz önünde tutarak web tasarımında ülkeyi ziyaret edenlere kolaylık sağlayacak dil seçimi, alan adı, görsel düzenlemeler, ödeme yöntemleri gibi temel öğelerin önemine dikkat çekmekle kalmayıp bu öğelerin uluslararasılaştırma ve küreselleşme gibi temel kavramlarla da bağlantısını kurmuştur. Butik otellerden yerel tur operatörlerine ve hatta bu alanda yer alan daha küçük aktörlere kadar uzanan bu yazı öncelikle turizm ve yerelleştirme kavramları ile aralarındaki ilişkileri inceleyerek sektör ve müşteri beklentilerine uygun rezervasyon, rehber, müşteri yorumları gibi web siteleri türlerini ele almış, ardından hem çeviri hem de web sitelerinde genelde karşılaşılan çeviri kalitesi, kültürel uyarlama, güncelleme

ve teknik sorunlar gibi zorlukları dile getirmiştir. Yazının ikinci bölümünde ise turizm sektöründe web yerelleştirmelerinde dil seçimi, alan adı kullanımı, görsel tasarım konularında hangi stratejilerin kullanılabileceği belirtildiği gibi makine çevirisinin turizm sektöründeki yerine de dikkat çekilmiştir. Bilişim alanı uzmanı ve aynı zamanda eğitmen olan yazar turizm çevirisinde dijitalleşme konusunda dikkat edilmesi gereken konulara da değinerek bu alanda çalışanlarla ufuk açıcı bilgiler paylaşmıştır. Son derece açık, akıcı ve kavramsal bilgiyle uygulamayı sağlam temellere dayandıran ve bacasız sanayiye katkıda bulunacak bu yazının hem başarılı disiplinlerarası bir araştırma örneği olduğu, hem de turizm çevirisine farklı bir boyuttan zengin bir bakış açısı getirdiği görüşündeyim.

İnönü Korkmaz'ın "Turizm Metinleri Çevirilerinde Terim Yoğunluğunun Okunabilirlik Düzeyine Etkisi" başlıklı yazısında, Edirne ilindeki Sultan II. Bayezid Külliyesinden yola çıkarak bir araştırma modeli örneği sunulmuştur. Bu yazıda, Edirne ilinde Trakya Üniversitesi tarafından yürütülen Türkçe - İngilizce dil çiftindeki projede yer alan Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesinden örnek çevirilerin izinden gidilmiştir. İnternette rahatlıkla erişilebilen *textalyzer* adlı yapay zekâ yazılımıyla öncelikle bu metinlerdeki sözcük yoğunluğu hesaplanmış, ardından da Olena Skibitska'nın *The Language of Tourism: Translating Tourist Texts* başlıklı yazısında terim yoğunluğuyla ilgili öne sürdüğü formülünden yararlanılarak sözkonusu metinlerin terim yoğunlukları ölçülmüştür. Kuşkusuz bu ölçümlerin son hedefi okunabilirlik olduğundan Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi (CEFR) dil düzeyleri saptanarak okunabilirliğin terim yoğunluğuyla ilişkisi saptanmaya çalışılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi *textalyzer* adlı yazılımdan başlayarak üç katmanlı olarak yürütülen bu yazı, çeviribilim alanında grafik ve tablolarla zenginleştirilmiş sayısal verilere dayalı kusursuz bir görgül araştırma örneği olup sadece turizm alanında değil çeviribilimde de farklı alt araştırma alanlarında başvurulacak nicel bir araştırma modeli sunmuştur.

İnsanoğlunun en temel içgüdüsünün beslenme olduğu düşünülecek olursa, Sevda Pekçoşkun Güner'in kaleme aldığı "Gastro-nomi Turizminin Bir Bileşeni Olarak Menü Çevirileri" başlıklı yazısının ülkenin tanıtımı ve turizm faaliyetlerinin pazarlanmasındaki önemi de anlaşılır. Üstelik, yemek kültürü açısından zengin bir ülke olan Türkiye'de menü çevirilerinin turistleri hayal kırıklığına uğratmayacak şekilde yapılması, başta kurumsal olarak Turizm Bakanlığı olmak üzere ticari işletmelerin de farkındalık kazanmasını ve ortak bir strateji ya da zeminde buluşmasını sağlar. Bu alanda Pekçoşkun Güner'in karşılaştırmalı veriye dayalı olarak mevcut durumun izini sürdüğü araştırma kuşkusuz ülkenin tanıtımında atılacak adımlar kadar işletmelerin kazancını da artıracak ipuçları verir. Yöresel yemekler ve özellikle diyet ya da alerjen besin maddelerinin de araştırmaya dahil edilmesi günümüz turist profiline beklentilerinin de titizlikle yazıda ele alındığını gösterir. Her kesimden okurun dikkatini çekecek şekilde örnekler verilerek menü çevirileri konusunun kapsamlı olarak ele alındığı bu yazının, sadece alana değil, ülke turizmine de katkıda bulunan kurum ve işletmelere de yol gösterici etkisi olacağı kanısındayım.

Erdem Akgün'ün "Turizmde Profesyonel Olmayan Çeviri İşlemleri: Fethiye'den Örnekleriyle" başlıklı yazısı ise Fethiye'deki esnafın müşterileriyle ne şekilde çeviri yoluyla iletişim kurduklarını tematik analiz yöntemiyle irdelleyerek, profesyonel olmayanların turizm alanında başvurdukları çeviri işlemlerini sorgulamayı hedeflemiştir. Turizm ve turizm dilinin kapsamlı olarak ele alındığı bu yazıda profesyonel olmayan ama ülkeye gelir getiren çevirmenlerin odağa alınması, "var olan" bir durumu gözler önüne sermesi açısından çeviribilime yeni bir inceleme alanı daha katmaktadır. Bu şekilde hem ülkemizin gelir kaynağı turizmde bu tür çeviri konusundaki araştırmaların eksikliğine dikkat çekilmiş, hem de ülkeye gelir getiren bu yöredeki esnafın hangi çeviri işlemlerine sıklıkla başvurdukları yöreden örnekler verilerek bulgulanmıştır. Bu yazının, ülkemizin farklı turistik yörelerindeki profesyonel olmayan çevirmenlerin incelenme-

sine öncülük edeceği gibi, söz konusu kesimin kendi arasında bir ağ kurarak bilinçlenmesine ve ülke turizmüne ekonomik katkılarının artmasına da öncülük edeceği düşüncesindeyim.

“Turizm Metinlerinin Çevirisinde Bir *Cittaslow* Örneği: Ahlat Selçuklu Mezarlığı” başlıklı İrem Ceren Doğan’ın yazısı ise turizm alanında tüketime dayalı turizm anlayışına bir karşı koyuş olarak ortaya çıkan yeni bir kavram olan “cittaslow” (Sakin Şehir) teriminden yola çıkarak “cittaslow” kent ağına giren Ahlat ve Ahlat’taki Selçuklu Mezarlığındaki tanıtım tabelaları ve mezar taşlarına ilişkin tanıtıcı turizm metinlerini odağına almıştır. Bu yazı, kaynak kültürde üretilen bu tanıtım metinlerinin Türkiye turizmüne katkıda bulunacak şekilde kalitelerinin kuramsal olarak ne şekilde sorgulanabileceği sorunsalından yola çıkarak Juliane House’un Çeviride Kalite Değerlendirmesi Modelini kendisine temel almıştır. Bu amaçla sözkonusu çevirilerdeki edimsel, kültürel, dilbilgisel, metin türüne özgü hataları kaynak ve erek metin üzerinden karşılaştırmalı olarak çözümlenmiş ve sözkonusu metinlerin kalitesine katkıda bulunacak alternatif çeviri önerilerinde bulunmuştur. Bu yazı turizm alanında ülkemizde birçok şehri ya da kasabayı kapsamına alabilecek “cittaslow” kavramını gündeme getirmektedir. Yazı, bu alanda çalışanlara ve yetkililere yön gösterici olduğu kadar Ahlat gibi ülkemizin tarihi öneme sahip gizli kalmış değerlerini ele alması açısından önem taşımaktadır. Çeviribilimsel açıdan ise “cittaslow” gibi bir kavramdan yola çıkılarak bunun kuramsal alanla bağlantısının kurulması yanında uygulama alanıyla ilgili House’un kalite değerlendirmesi yaklaşımıyla ilişkisinin de kurulması, bu alanda akademik çalışma yapanlar kadar bu metinleri çevirenlere de ışık tutucu bir özellik sergilemektedir. Kuşkusuz bu tür çalışmaların turizm alanındaki yetkililerce farkına varılması ve bu metinlerin çevirilerinde akademiyle iş birliğinde bulunulması ülkemizin saklı kalmış değerlerini gün yüzüne çıkararak sonuçta ülkenin turizmüne ve dolayısıyla ülkemizin ekonomisine katkıda bulunacaktır.

Sonuç olarak altı yazarın bir araya gelerek titizlikle hazırladığı bu yapıtın sadece turizm sektöründekilerin değil, akademinin de ilgisini çekeceğini düşünerek keyifli okumalar diliyorum.

Prof. Dr. Mine YAZICI
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Çeviribilim Bölümü

KAYNAKÇA

- Bitlis Valiliği, <http://www.bitlis.gov.tr/ahlat>. Erişim tarihi: 23.05.2022
- Cittaslow International. <https://www.cittaslow.org>. Erişim tarihi: 12.04.2022
- Cittaslow Türkiye. <https://cittaslowturkiye.org/tr/>. Erişim tarihi: 10.04.2022
- Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/tr/>. Erişim tarihi: 11.08.2022
- Evliya Çelebi. (2001). Seyahatname. Cilt 4. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Honore, C. (2008). Yavaş. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- House, J. (1997). Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen: Narr.
- House, J. (2001). "Translation Quality Assessment: Linguistic Description versus Social Evaluation". *Meta*. 462. 243-257.
- İbn Bibi (2007). Selçuknâme. Çev. Mükrimin Halil Yınanç. Ankara: Kitabevi.
- İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlat>. Erişim tarihi: 25.07.2022.
- Karamağaralı, B. (1992). Ahlat Mezar Taşları. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Nord, C. (1997). Translation as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester: St. Jerome.
- Reiss, K. ve Vermeer, H. (1994). Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Yaşa, R. (2013). Doğu Anadolu'da Bir Türk Kültür Merkezi: Ahlat. Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi. 2(2). 15-27..